

Riket som er skjult i verden

Teologien i Svein Ellingsens salmer¹

Av Harald Hegstad

Professor i systematisk teologi ved MF vitenskapelig høyskole for teologi, religion og samfunn (f. 1959)

harald.hegstad@mf.no

Svein Ellingsen er uten tvil Den norske kirkes fremste salmedikter i nyere tid. Gjennom sine salmer har han ikke bare bidratt til en fornyelse av salmesangen, men også av den kristendomsforståelse som kommer til uttrykk i gudstjenesten. For å forstå betydningen av Ellingsens livsverk er det derfor også nødvendig å undersøke teologien i hans salmer.

Man kan nærme seg en salmedikers verk på mange måter. En nærliggende innfallsvinkel er å studere salmene fra en litterær synsvinkel. I den begrensede litteratur som finnes om Svein Ellingsens salmediktning, har dette vært et viktig perspektiv. Her blir det pekt på hvordan Ellingsen har bidratt til å fornye salmens *språk*, og hvordan han gjennom denne fornyelsen har åpnet salmens verden for mennesker av i dag – mennesker som i langt større grad opplever seg fremmede overfor tidligere tiders salmespråk.²

Salmer og teologi

En annen innfallsvinkel er å spørre etter *innholdet* i salmen, altså hvilke temaer salmen tar opp, og hva den sier om disse temaene. Når en tekst blir regnet som en salme, er det naturlig å spørre etter det teologiske innholdet i salmen, altså hva salmen eksplisitt eller implisitt har å si om temaer som hører hjemme i den kristne tro.

I hvilken grad man kan snakke om en salmedikers eller en salmes teologi, avhenger av hva man mener med teologi. Salmer er naturligvis ikke teologi i betydningen fagteologiske tekster eller dogmatiske traktater (det blir i så fall dårlige salmer).³ Men det betyr ikke at de ikke har et teologisk innhold, eller at dette innholdet ikke lar seg beskrive eller analysere. Et slikt innhold kan både si noe om salmedikerens egen kristendomsforståelse og om de perspektiver som preget teologi og kirkeliv på den tiden salmen ble til.⁴

Når det gjelder Ellingsens salmer, kan det være nærliggende å ta den enkle språkføringen som et tegn på en teologi uten særlig dybde.⁵ Som denne artikkelen vil vise, er det langt fra tilfellet. Det geniale i Ellingsens salmer er nettopp at han makter å gi dype teologiske sannheter en enkel språklig form. Den representerer en kristendomstolkning med en særegen profil som skiller seg fra mange av forgjengerne.⁶

En tematisk, innholdsmessig analyse

Man kan nærme seg spørsmålet om teologien i Ellingsens salmer fra ulike kanter. Én mulig tilnærming er den historisk-genetiske, der man spør hvor han har hentet impulser og påvirkning fra, og så tolke salmene ut fra det. Det vi vet om dette, er at Ellingsen selv nevner representanter fra etterkrigstidens nordiske skapelsesteologi som viktige inspirasjonskilder, slik som Gustaf Wingren⁷, Regin Prenter⁸ og K.E. Løgstrup⁹. Ikke minst har Ellingsen på et tidlig tidspunkt lest bøker av Wingren og blitt inspirert av ham.¹⁰ Hos Wingren fant Ellingsen en teologi med et positivt syn på det alminnelige menneskelivet og som tilla menneskelig erfaring teologisk relevans. Frelse betyr for Wingren ikke å slippe unna verden, men at Gud nyskaper det menneskeliv og den verden som er rammet av synd og død. I tillegg spiller sakramentene dåp og nattverd en viktig rolle: I vann, vin og brød, elementer fra den skapte verden, foregripes Guds nyskapelse av verden. Alt dette er motiver som er tydelig til stede hos Ellingsen. Det vil likevel være en misforståelse å forstå salmene hans simpelthen som en poetisk utgave av Wingrens teologi. Til det er Ellingsen for selvstendig og for bredt orientert.

En annen mulig tilnærming er en tematisk, innholdsmessig analyse, der salmene ikke forstås ut fra mulige påvirkningskilder, men ut fra en tolkning og analyse av innholdet i salmetekstene. De analyser av teologien hos Ellingsen som allerede finnes, er primært eksempler på en slik fremgangsmåte. Arne Torvik identifiserer fem viktige emner i salmene: 1) gudstjenesten (inkludert nattverden), 2) det kristne kallet, 3) ansvaret for skaperverket, 4) motgang, lidelse, sorg og død og 5) det kristne håpet.¹¹ Peter Wilhelm Bøckman analyserer temaene dåp og nattverd,¹² Odd Jarle Eidner gudsbilde og menneskesyn,¹³ Jan Schumacher nattverdførståelsen,¹⁴ mens Karstein M. Hansen er særlig opptatt av skapelsesteologien.¹⁵

Heller enn å undersøke ulike teologiske temaer i Ellingsens salmer vil jeg i denne artikkelen forsøke å forstå salmene i lys av ett samlende tema, nemlig eskatologien¹⁶ eller det kristne håpet. Dette vil jeg ikke behandle som et isolert tema, men som en nøkkel til å forstå andre temaer i salmene hans. Det jeg gjør, er å påvise det jeg mener er en bestemt teologisk struktur i Ellingsens salmer – en struktur som også får betydning for enkeltspørsmål. Å velge denne inngangen til salmene utelukker ikke at også andre innganger kan være adekvate og fruktbare.

Ellingsens salmer er blitt til gjennom flere tiår, og en mulig tilnærming kan være å spørre etter utviklingen i salmene hans. Er det mulig å se noen utvikling over tid i den teologiske og innholdsmessige profilen? I denne artikkelen lar jeg imidlertid en slik diakron lesning ligge til fordel for en mer synkron lesning der jeg ser salmene under ett. I tillegg til at en slik fremgangsmåte er best egnet for en tematisk analyse, er det jo også slik salmene fremstår for dem som bruker dem i dag, som et samlet «verk».

Den følgende analyse bygger på helheten i Ellingsens salmer, slik de er samlet og publisert i *En bønn er gjemt i hjerteslagets rytme* (heretter forkortet *En bønn*).¹⁷ De fleste eksemplene er likevel hentet fra de 43 salmene som er kommet inn i Norsk salmebok 2013 (heretter forkortet N13).¹⁸ Ved å ha blitt en del av kirkens salmebok, og dermed i en viss forstand blitt «kanoniske», er det primært disse salmene som har hatt betydning og påvirkning. Jeg har imidlertid ikke funnet noe som tyder på noen teologisk forskjell mellom de salmene som er tatt med i salmeboken, og de som ikke er det.

Den eskatologiske vending

Som nevnt vil jeg i denne artikkelen analysere teologien i Ellingsens salmer i lys av eskatologien og det kristne håpet. Selve analysen viser hvordan dette motivet åpner opp for og henger sammen med andre motiver. Men motivet blir også tydelig hvis man sammenligner Ellingsens salmer med eldre salmer i salmeboken. Også i disse spiller eskatologien og håpet en viktig rolle, men er ofte utformet på en ganske annerledes måte. I mye tradisjonell teologi handler eskatologien utelukkende om fremtiden, om det som skal skje i de siste tider, når Jesus kommer tilbake og holder dom. I fremstillinger av dogmatikken er dette gjerne det siste kapitlet, og det henger ikke alltid så godt sammen med kapitlene foran. Samme tendens finner vi naturlig nok i salmeboken. «Sions vekter hever røsten: / Våk opp! Det blinker lyn i østen», synger Philipp Nicolai i Landstads oversettelse (N13 506).

Når det kommer til stykket, er ikke dette fremtidsperspektivet særlig viktig. Det som er viktig, er derimot *himmelen* – ikke primært som en fremtidig størrelse, men som et uttrykk for det hinsidige, en virkelighet der den troende kan håpe å komme når man dør. Dermed etableres det en kontrast mellom det jordiske livet preget av synd, sorg og død og den himmelske salighet. «Jorderiks gull / er prektig muld. / Himlen er ene av salighet full», konstaterer Thomas Kingo (N13 466, v. 1), mens Hans Adolph Brorson vil «som en hjort i tørst / til himlen haste» (N13 412, v. 2). En skal ikke bla mye før en ser at salmeboken er full av himmellenssel – og av en tilsvarende forståelse av denne verden som et sorgens sted. Denne himmel er ikke primært noe fremtidig, men noe hinsidig – den ligger på den andre siden. «I himmelen, i himmelen, / hvor Gud, vår Herre, bor», synger Landstad om dette håpet (N13 883, v. 1) og fortsetter: «Se, Gud skal gjøre allting nytt, / og glemt blir jordens kval. / Hver tåre skal han tørre av / i himlens gledesal» (v. 6).

I tiårene etter andre verdenskrig skjedde det en grunnleggende reorientering på dette feltet. Eskatologien ble ikke lenger bare et tillegg til teologien, men et sentralt tema. Fra å ha vært et slags tillegg eller appendiks til teologien rykket eskatologien i og med denne vendingen inn i teologiens sentrum. Men dermed ble også forståelsen av hva eskatologi er for noe, forandret – til ikke bare å handle om fremtiden, men også om nåtiden i lys av fremtiden. I den systematiske teologien ble en slik reorientering ikke minst representert av Jürgen Moltmann, som i 1964 utga sitt banebrytende verk *Theologie der Hoffnung* («Håpets teologi»). Håpet forstår Moltmann her ikke som en transcendent himmel, men som Guds fremtid for verden, en fremtid som gjennom håpet og løftet gjør seg gjeldende allerede nå. Den sentrale forankring

for håpet er for Moltmann Jesu oppstandelse fra de døde, som foregripelsen av Guds fremtidige frelseshandling med verden.¹⁹

Denne nyorienteringen i den systematiske teologi har nær sammenheng med en fornyet forståelse i bibelforskningen av Jesu forkynnelse av Guds rike. Slik de synoptiske evangeliene fremstiller Jesu forkynnelse, var budskapet om Guds rike et sentralt element. «Tiden er inne, Guds rike er kommet nær. Vend om og tro på evangeliet!» (Mark 1,15). Tidligere hadde man diskutert om dette riket var en rent fremtidig, apokalyptisk størrelse, eller noe som allerede var nærværende. Nå innså man at det ikke er snakk om et enten–eller, men om et både–og. I og med Jesus er Guds rike i ferd med å gjøre seg gjeldende i verden, samtidig som den endelige realisering hører fremtiden til, når Jesus kommer tilbake «med stor makt og herlighet» (Mark 13,26). En slik forståelse av gudsríkets *allerede nå, men ennå ikke* gjenfant man i den nytestamentlige forståelse av de kristnes situasjon i verden. Ifølge denne forståelse har man gjennom dåpen og troen del i Guds frelse allerede her og nå, samtidig som denne frelse ennå ikke er fullt ut realisert. Det man har del i her og nå, kan snarere forstås som en *foregripelse av og en forsmak på* den endegyldige frelse.²⁰

Jeg har ikke noe grunnlag for å hevde at Ellingsen var direkte påvirket av Moltmann eller andre representanter for en slik nyorientering, bortsett fra at slike tanker utvilsomt «lå i luften» i den perioden han fant sin form som salmedikter. Viktigere er det at et slikt perspektiv på ingen måte står i motsetning til den nordiske skapelsesteologien. Heller ikke her forstår man frelsen som noe man får i en transcendent himmel, men som uttrykk for Guds nyskapende gjerning i verden – en skapergjerning som først er fullendt på den siste dag.²¹

Gudsríkets nærvær i verden

Salmen «Herre, når din time kommer» er en salme Ellingsen selv ser på som en av sine hovedsalmer (N13 510).²² I denne salmen kommer nettopp håpets og eskatologiens særegne innhold og betydning til uttrykk på en fortettet måte, der gudsríkets fremstilles som både en fremtidig og en nærværende størrelse.

I salmeboken av 2013 er salmen satt opp under bolken «Jesu gjenkomst og dommen» – sammen med blant annet Nicolais «Sions vekter hever røsten». Som andre salmer i denne bolken handler Ellingsens salme i første omgang om fremtiden. Referansen til «din time» i første vers er åpenbart en henvisning til gjenkomsten og til fullendelsen – «og i klarhet får vi skue / alt det skapte, frigjort, fullendt! / Vi skal se deg som du er!» Senere i salmen finner vi flere henvisninger til dette, ikke minst i v. 7, der det vises til de dødes oppstandelse og det godes endelige seier over ondskap og mørke: «Og når Kristi dag er inne, / kaller du oss ut av døden. / Mørket finnes ikke lenger! / Evig skal din godhet råde! / Vi skal se deg som du er!» I v. 2: «Jordens smerte er beseiret! Dødens makt er overvunnet!», og i v. 8: «Halleluja! Alt er fullendt!»

Det mest bemerkelsesverdige ved denne salmen er likevel ikke det bildet som tegnes av fullendelsen og gudsríkets endegyldige komme. Det mest bemerkelsesverdige er bildet som

tegnes av det kommende rikets nærvær i denne verden. Det riket som en gang «stiger frem i lys og lovsang», er det riket som nå «er skjult i verden» (v. 2). Med sterke poetiske bilder taler Ellingsen om at riket er «skjult som årer under jorden / skjult som vind i treets krone» (v. 3).

Fordi riket er skjult, er det ikke gjenstand for direkte observasjon. Derfor: «Mens vi venter på din time, / tror vi på ditt rikets nærhet» (v. 3). Det som ikke kan sees, må tros. Og troen støtter seg til løftesordet, og på dette grunnlag skaper Ånden håp om en annen virkelighet: «Her hvor alt vårt eget knuses, / hører vi ditt ord og løfte. / Her hvor døden ennå hersker, / tenner Helligånden håpet / om å se deg som du er!» (v. 6).

Ånden er hos Ellingsen, som i Det nye testamentet, uttrykk for Guds nærvær i verden. Ånden er den som virker i den kristne, og den som hjelper oss til å leve vårt liv i verden mens vi venter på riket som kommer. «Gi oss nåde, mens vi venter, / til å leve midt i verden. / Gi oss nåde til å lide, / ved din Ånd som virker i oss, / han som ser deg som du er!» (v. 5).²³

Rikets nærvær er sakramentalt formidlet: «Du var nær oss i vår dåpsstund. / Du er nær ved nattverdbordet. / Dine gaver gir oss forsmak / på ditt rikets store måltid / når vi ser deg som du er!» (v. 4). Dermed gir Ellingsen en eskatologisk tolkning av det som skjer i dåp og nattverd: De er et uttrykk for rikets nærvær her og nå, ved å være en foregripelse av fullendelsen, «en forsmak på ditt rikets store måltid».

Bildet av den nåværende verden er i denne salmen ganske negativt, for å skape en kontrast til det kommende gudsriket. Den preges av «jordens smerte», «dødens makt» (v. 2), den er et sted vi trenger «nåde til å lide» (v. 5), den er et sted «hvor døden ennå hersker» (v. 6). Akkurat her er det ikke mye spor av en positiv, skapelsesteologisk vurdering av skaperverkets godhet.

Gudsriket og kirken

Et klassisk problem i forståelsen av gudsrikebegrepet er forholdet mellom Guds rike og kirken. Ofte har man blandet sammen begrepene og mer eller mindre identifisert dem – slik som når man i populær språkbruk tar opp kollekt til «arbeidet i Guds rike», og i virkeligheten mener arbeidet i kirken eller misjonsorganisasjonen. I den fornyelse av forståelsen av gudsrikebegrepet som jeg viste til innledningsvis, har man derimot vært opptatt av å påpeke at gudsriket og kirken *ikke* er ett og det samme. Kirken er satt til å vitne om gudsriket, og til å være et sted der gudsrikets virkelighet gjør seg gjeldende, men er ikke selv denne virkelighet.²⁴

Denne forskjellen og sammenhengen mellom kirken og gudsriket kommer for eksempel til uttrykk i Ellingsens kirkesalme «Du som favner alle slekter» (N13 540). Her tegnes kirken som Guds folk som på dåpens grunn vandrer gjennom verden frem mot fullendelsen. «Gjennom dåpen har du kalt oss, / og i stormvær og i solskinn / får vi følge troens vei / frem til livets mål hos deg» (v. 2). Snarere enn å være det samme som Guds rike, er kirken et fellesskap som *venter* på Guds rike – samtidig som den allerede nå har del i det som riket representerer: «Mens vi venter på ditt rike / under tidens gang, / har vi del i rikets glede / og

dets jubelsang! / Hør oss, du vår kirkes Herre, / kom i dag vårt folk i møte / gjennom kirkens tegn og ord, / gjennom den som ber og tror!» (v. 4). Gudsrikets virkelighet er altså til stede gjennom det forkynte Ordet og de sakramentale tegnene som kirken forvalter, og tas imot gjennom tro og bønn.

I en salme til kirkeinnvielse og kirkejubileum, «Vi ber deg, vår kirkes Herre» (*En bønn*, 123), er gudsrikets nærvær knyttet til selve kirkehuset: «La huset hvor vi er samlet, / få være et tegn i verden, / et brohode for ditt rike, / en arne for håp og tro» (v. 1).

Gudsrikets skjulte nærvær

Hvordan skildrer så Ellingsen gudsrikets nærvær i kirken og i verden? At nærværet grunnleggende sett er *skjult*, kommer til uttrykk flere steder, for eksempel i nattverdsalmen «Jesus, livets sol og glede» (N13 604). Med sterke ord skildres her det som skjer i nattverden: «Hellig stund! I denne handling / mottar vi vårt livs forvandling.» Også her er gudsrikets nærvær sakramentalt formidlet. Samtidig understrekes hendelsens grunnleggende skjulthet – eller sagt på en annen måte: dens karakter av *tegn*: «Det som skjer, er skjult i tiden, / men skal åpenbares siden» (v. 2).

Når Ellingsen skal lokalisere dette skjulte nærværet, skjer det paradoksalt nok gjennom å vise til den tilsynelatende motsetning til det som riket representerer. I den nevnte nattverdsalmen kommer seieren gjennom tapet, og livet gjennom døden: «Vi skal seire ved å tape, / vi skal dø, og du skal skape / i vårt liv ditt eget bilde, / Jesus, livets grunn og kilde!» (v. 3).

Det er nærliggende å hevde at Ellingsen her befinner seg i en luthersk, korsteologisk tradisjon, der det fremste uttrykk for Guds åpenbaring er korset, og der veien til gudserfaring ikke primært går gjennom positive åndelige erfaringer, men gjennom anfektelse og lidelse.²⁵

«Herre, du bor i mørket», heter det i en annen salme («Noen må våke i verdens natt», N13 738). Gjennom mørket går veien til lyset og dagen. Det er et mønster som både gjelder Jesu skjebne og vår. Ikke minst i pasjonssalmen «O Herre, la mitt øye» (N13 140) får tanken om Guds bolig i mørket en kristologisk tilspissing, samtidig som Jesu vei og vår vei sees under ett. Her er det Jesus som «mens mørket rår», bøyer seg «inn under våre kår» (v. 1). Når Jesus slik går inn under våre kår og går inn i vårt mørke, skjer det på stedfortredende vis: «Vår død til liv du vender / når du for oss vil dø» (v. 4). Når Jesus dør, er det i salmens perspektiv på grunn av vår egen synd – vi er selv aktive i dommen over Jesus («Men Jesus, under dommen / mitt eget segl jeg ser»). Da får også andre del av v. 4 en dobbel bunn: Jesus er både et offer for våre synder, og han gir seg til oss i nattverden: «Du er i våre hender. / Nå brytes livets brød.»²⁶

I salmen «Såkorn som dør i jorden» (N13 162) finner vi de samme motivene. Som såkornet som dør i jorden og blir til fylte aks, og druene som knuses og blir til vin, slik gis tro og liv gjennom mørke, natt og død: «Gud, gi oss troen tilbake: / tro gjennom dypest mørke, / liv gjennom natt og død!» (v. 1). Eller v. 2: «Himmelens lovsang begynner / her hvor du selv er nær oss, / midt i vår natt og død.» Og i v. 3: «Slektenes evige lovsang / stiger fra natt og død!»

I en salme til Kristi himmelfartsdag, «Din himmelkrone ser vi stråle» (*En bønn*, 74), finner vi et lignende kristologisk motiv, men her knyttet til tanken om den opphøyde Kristus: «Guds høyre hånd er alle steder, / Guds himmel finnes hos oss her! / Så troner du blant oss her nede; så er Guds rike kommet nær» (v. 3).

Håp tross meningsløshet

I salmen «Midt i alt det meningsløse» (N13 448) er utgangspunktet opplevelsen av meningsløshet, som mange moderne mennesker har. For Ellingsen fører denne opplevelsen ikke til fortvilelse, men til bønn om Guds nærvær og bønn om tro på dette nærværet. I salmen er Guds nærvær ikke bare et middel til å komme ut av en vanskelig situasjon – svaret på meningsløsheten ligger nettopp i nærværet, også der de ytre forhold tilsynelatende er som før. I siste vers uttrykkes denne overbevisningen slik: «Om vi seirer eller synker, / skal vårt svake liv bli båret / gjennom liv og gjennom død. / Gud vi roper: Du som finnes, / finn oss, redd oss, la din nærhet / bli vårt lys i tvilens mørke» (v. 4).

I denne salmen er ikke det eskatologiske perspektivet særlig fremtredende: Håpet ligger i Guds nærvær i nåtiden, ikke i fremtiden. Annerledes er det i salmen «Vær sterk, min sjel» (N13 478). Også her er tanken om Guds skjulte nærvær en kilde til trøst: «Hos dem som taper i sin strid, / er Herren skjult til stede», heter det i v. 2. I denne salmen kobles denne tanken samtidig til fremtidsperspektivet: «Hold ut i prøvens stund og lid / de døgn du går i lære. / En dag til slutt / blir mørket brutt / av lyset fra Guds fremtid» (v. 1). «Ved Kristi verk / skal du bli sterk / og hvile i Guds fremtid» (v. 2). Løsningen på problemene ligger altså ikke i realiseringen av lykke og frihet her og nå, men i å «gi håpet rom» (v. 2). Det gjør den angst og indre splittelse som fortsatt er der, mindre viktig: «Se bort fra angst og indre splid, / du er i gode hender! / Se, du er fri / og lever i / Guds løfterike fremtid» (v. 3).

Tenker Ellingsen at frelse og frigjøring er mulig i dette livet, eller er det en rent fremtidig størrelse? «Hold ut til natten vender!» heter det i denne salmen. «Mørket omkring oss er mørket før daggry», sies det i en annen.²⁷ Når inntreer denne vendingen – her i tiden eller i fullendelsen? Spørsmålet er antakelig galt stilt. Vendingen består ikke i den hele og fulle frigjøring – *det* tilhører den eskatologiske frelse. Å leve i håpet om denne frigjøringen – og i vissheten om Guds nærvær midt i mørke – er i seg selv en foregripelse av den eskatologiske frihet.²⁸

Gudsriket som etisk impuls

I mange av salmene er Ellingsen opptatt av den indre fortrøstning og glede som vissheten om Guds nærvær og Guds fremtid representerer for den enkelte. At ikke troen på gudsrikets skjulte nærvær skulle ha konsekvenser for livet i denne verden, eller at den bare skulle føre til en slags passiv fortrøstning til at det likevel går bra til slutt, er likevel ikke dekkende for Ellingsens forfatterskap. Gudsrikets nærvær er nemlig ifølge Ellingsen en sterk impuls til etisk handling.

Dette kommer for eksempel til uttrykk i salmen «Du åpner døren for ditt rikets komme» (N13 676): «Du åpner døren for ditt rikets komme! / I stillhet bryter Riket frem på jord. / Og vi blir kalt til oppbrudd fra vårt mørke / til liv i lys av dine handlingsord.» Her innebærer rikets nærvær langt fra en passiv tro, men snarere oppbrudd og handling i samsvar med Jesu kall. Dette kallet til handling kolliderer imidlertid stadig med vår faktiske adferd, der vi «ofte vender oss [...] bort fra kallet» (v. 2), lever «i vår blinde fjernhet» (v. 3), og der «alle tanker kretser om oss selv» (v. 4). Noen optimistisk helliggjørelsesteologi er dette så visst ikke, men snarere et kall til daglig omvendelse. Et luthersk «samtidig rettferdig og synder»²⁹ kommer her til uttrykk gjennom påpekningen av «den avgrunns-dype forskjell / imellom det vi tror og det vi gjør» (v. 3). På tross av denne pessimistiske holdning er Ellingsen likevel viss på at gudsriket makter å sette seg igjennom i verden, tross vår selvopptatthet: «La veien ryddes for ditt rikets komme, / vårt eget selvopptatte liv til tross! / Og la et glimt av Nådens herredømme / bli klart og synlig i og gjennom oss» (v. 5).

Den kristne tro blir dermed et kall til etisk handling – ikke for vår egen moralske fortrefelighets skyld, men for nestens skyld. I salmen «Gjennom denne dagens timer» (N13 802) uttrykkes dette slik: «Kristus, la min tro forhindre / at jeg går forbi en annen / som i dag har bruk for støtte / i det press han lever under. / Gi meg kjærlighet og innsikt / til å leve som hans neste» (v. 2). Slik handling er samtidig forankret i relasjonen til Kristus, som et uttrykk for «om jeg følger Kristus etter eller søker egne veier» (v. 1).

Dette motivet er også til stede i mange andre salmer. «Se, våre søsken i skapningens mangfold / venter på handling fra hjerter som tror», heter det i salmen «Stjernene lyser fremdeles i mørket» (N13 724, v. 4). Og her er det ikke bare medmennesket det er snakk om, men «alt som er skapt, er vår søster og bror» (v. 3). Vårt etiske ansvar er ikke begrenset til mennesket, men gjelder hele skaperverket – akkurat som Guds nyskapelse gjelder hele skaperverket. I salmen «Alt som lever, alt som trues» (N13 720), der Ellingsen også peker på menneskenes tendens til å ødelegge skaperverket, kommer dette til uttrykk på følgende måte: «Gud, du ser din skapnings lengsel / etter dagen du lar gry, / når det skapte, løst fra trelldom, / skal se jorden født på ny / O Herre, la håpet få leve i verden!» (v. 3).³⁰

I salmen «Noen må våke i verdens natt» (N13 738) kobles det etiske ansvaret og gudsrikets tegn sammen: «Gud, la ditt rikets tegn bli sett! / Hjelp oss å følge ditt bud!» (v. 2). Gudsrikets tegn i verden er altså ikke tegn og mirakler, men at noen gjør gudsrikets gjerninger, at noen bærer en annens nød, noen viser mildhet, og noen kjemper for andres rett (v. 2) – kort sagt: At Guds vilje skjer på jord (v. 1). I salmen klinger bønnene i Fadervår med: «La riket ditt komme. La viljen din skje på jorden som i himmelen» (Matt 6,10). At Guds vilje skjer, er nettopp et tegn på at riket kommer.

Men heller ikke her står og faller gudsrikets nærvær med våre gjerninger. Når vi er kalt til å våke, er det fordi en annen alltid våker: «Herre, du våker i verdens natt, / Herre, du bor i mørket, / Herre, du viser oss Kristi dag! / Selv under livets tyngste slag / er vi hos deg, du vår Gud!» (v. 3).³¹

Den sakramentale formidling

Gudsrikets nærvær er ikke bare formidlet gjennom gudsrikets gjerninger. Som jeg har vært inne på, er dette nærværet også sakramentalt formidlet. «Du var nær oss i vår dåpsstund. / Du er nær ved nattverdbordet. / Dine gaver gir oss forsmak / på ditt rikes store måltid / når vi ser deg som du er!» (N13 510, v. 4). At det er slik, er i Ellingsens nattverdsalmer knyttet til en sterk tro på realpresensen, på Jesu reelle nærvær i brødet og vinen. «Jesus, livets sol og glede, her i brød og vin til stede», heter det i en av disse (N13 604, v. 1). Nettopp dette nærvær er det som gjør måltidet til en frelsende hendelse: «Hellig stund! I denne handling / mottar vi vårt livs forvandling» (v. 2). Også denne forvandling forstås imidlertid i et eskatologisk perspektiv, som en foregripelse av noe som ennå ikke er fullt ut virkeliggjort: «Det som skjer, er skjult i tiden, / men skal åpenbares siden» (v. 2). Dette nærværet er ikke noe overfladisk eller tilfeldig, men berører det innerste i oss: «Ja, ditt nærvær gjennombever / dypet i oss, og vi lever: / Vi skal seire ved å tape, / vi skal dø, og du skal skape / i vårt liv ditt eget bilde, / Jesus, livets grunn og kilde» (v. 3).³²

Denne kristologiske forankringen er for øvrig gjennomgående i hele den gudsricketeologi som ligger til grunn: Gudsrikets frembrudd i verden er knyttet nettopp til Jesus – og til hans død og oppstandelse. «Døden må vike for Gudsrikets krefter! / Du som var død, er vår Herre i dag!» heter det i en av Ellingsens påskesalmer (N13 209, v. 1). Det betyr at verden er et annerledes sted, og at vi har fått del i dette nye gjennom vår dåp: «Livet og døden, ja, alt er forvandlet! / Dåps-vannet gjenspeiler regnbuens pakt. / Troen er gitt oss: Guds rike skal seire! / Mørket som binder oss, mister sin makt» (v. 3).

Linjen mellom nåtid og fremtid, mellom foregripelse og realisering, er klart til stede også her. Underet har skjedd: i Jesu oppstandelse fra de døde. Og det skjer på ny i vår dåp. Men dette peker fremover, mot gudsrikets endelige seier. Denne seieren gjelder ikke bare det enkelte menneske, men hele Guds skaperverk. Oppstandelsen representerer et løfte som gjelder både den enkelte og alt det skapte: «Løftet står fast når vår fremtid er truet: / Ingen skal rive oss ut av Guds hånd! / Engang skal Gud få sin skapning tilbake. / Verden blir frigjort fra fiendens bånd» (v. 4). Håpet for den enkelte ligger derfor ikke i å «komme til himmelen», men i oppstandelsen fra de døde: «Se, i oppstandelsens tegn skal vi leve. / Se, i oppstandelsens lys skal vi dø» (v. 5).³³

Ikke minst her kommer sammenhengen mellom det eskatologiske og det skapelsesteologiske perspektivet til uttrykk. Når frelsen ikke ligger i en hinsidig himmel, men i nyskapelsen av verden, blir også den skapte verden og det skapte menneskeliv teologisk viktig. Riktignok må det sies at Ellingsen ofte gir en forholdsvis mørk beskrivelse av forholdene i denne verden, der lidelse og mørke er dominerende trekk. Det betyr ikke at han ikke også har øye for skaperverkets iboende godhet. Et sentralt eksempel er åpningen av dåpssalmen «Fylt av glede» (N13 586): «Fylt av glede over livets under, / med et nyfødt barn i våre hender, / kommer vi til deg som gav oss livet.» Den Gud som gir nytt liv i dåpen, er her tegnet som skaperguden, som nettopp som vår skaper vil ta imot oss: «Fylt av undring er vi i din nærhet! Du som bærer verdensrommets dybder, / venter på de små og tar imot oss» (v. 3).

Selv om Ellingsen til tider kan være pessimistisk og nærmest depressiv i sitt syn på livet i denne verden, er budskapet om gudsriket grunnleggende sett et gledesbudskap. Avslutningen av dåpssalmen uttrykker det på en enestående måte: «Større rikdom enn hva ord kan romme, / har du gitt oss gjennom dåpens gave. / Herre, la vår tro bli fylt av glede!» (v. 6).³⁴

Håp i møte med døden

Tanken om gudsrikets endelige seier ved tidens ende er imidlertid til begrenset trøst for den som i møte med døden undres over sin egen skjebne. I den himmelorienteringen som preger mye av vår øvrige salmetradisjon, er nok dette en viktig bakgrunn. Men heller ikke Ellingsen er taus om dette temaet. I den nevnte dåpssalmen kommer dette til uttrykk ved at løftesordet i dåpen ikke er begrenset til livet her i tiden: «Og ved tidens grense lever fortsatt / dine løftesord ved døpefonten, / dåpens lys forblir når livet slukner» (v. 5).

Det nærmeste Ellingsen kommer tanken om et liv i himmelen etter døden, er i allehelgenssalmen «De som gikk foran oss, dem vil vi minnes» (N13 274), der Gud omtales som «Gud for de levende, Gud for de døde» (v. 4). Trolig inspirert av visjonene i Åpenbaringsboken skildrer Ellingsen de avdøde hellige foran Guds trone: «Gud, i ditt lys ser vi vei gjennom døden, / foran oss ligger vårt salige hjem, / der hvor de salige står for din trone, / de som gikk foran, vi tenker på dem» (v. 6).

I salmen «Nå er livet gjemt hos Gud» (N13 872) forstås derimot døden som en søvn i påvente av oppstandelsen på den siste dag. En slik forestilling deler Ellingsen blant annet med Martin Luther, som nettopp forstod mellomtilstanden som en søvn.³⁵ «Vi får hvile i Guds fred / og sove i jordens fang. / Kristus har gjort vår grav til sin. / Alltid er vi hos Gud» (v. 2). Poenget med salmen er likevel neppe de konkrete forestillingene om hva som skjer etter døden, men at vi uansett hva som skjer, er omfattet av Guds omsorg. «Ingen er glemt av Gud» (v. 1 og 2). Denne vissheten er samtidig forankret i vissheten om at døden bare er noe midlertidig. Når Kristus kommer tilbake og gudsriket bryter frem, da er også døden overvunnet for godt: «Dagen kommer, Kristi dag, / da tiden blir visket bort. / Kristus står frem og alt blir nytt. / Døden blir knust av Gud» (v. 4).³⁶

Salmedikteren som teolog

Jeg har forsøkt å tegne et riss av teologien i Svein Ellingsens salmer, med utgangspunkt i hans forståelse av eskatologien og det kristne håpet, og i hans forståelse av forholdet mellom nåtid og fremtid, mellom løfte og oppfyllelse. Mye av diktningen hans handler om gudsrikets nærvær i verden, skjult, men likevel virkelig, som peker fremover på gudsrikets endelige gjennombrudd. Som tegn på nyskapelsen av verden tjener dette perspektivet til å holde oss fast i den skapte verden som stedet for Guds nærvær. Og det binder oss til de steder der dette nærværet kommer særlig til uttrykk, i dåpen og i nattverden.

Det er naturligvis mange sider ved det rike teologiske og poetiske universet i Ellingsens salmer som ikke er berørt i denne artikkelen. Muligheten for videre analyser av teologien i hans salmer er på ingen måte uttømt.

Analysen av sentrale elementer i Ellingsens salmer har etter mitt skjønn bekreftet min innledende påstand om at Ellingsen på en enestående måte makter å gi dype teologiske sannheter en enkel språklig form. Gjennom denne kombinasjonen greier han å nå inn til mange, og kan derfor karakteriseres som en av Den norske kirkes mest betydningsfulle teologer i nyere tid. Dette er han ikke som fagteolog i akademisk forstand, men gjennom den tolkningen av kristen tro som han uttrykker gjennom salmediktningen. Med tanke på den sentrale rolle salmene hans har hatt i Den norske kirkes salmesang de senere tiårene, har hans kristendomstolkning fått prege menigheter og kirkegjengere – trolig mer enn noen prest, biskop eller teologiprofessor har kunnet.

Litteratur

- Althaus, Paul. *The Theology of Martin Luther*. Philadelphia: Fortress, 1966.
- Bøckman, Peter Wilhelm. «Dåp og nattverd i Det skjulte nærvær». I *Mørket før daggry: Studiehefte til Det skjulte nærvær av Svein Ellingsen*, redigert av Peter Wilhelm Bøckman, Johan Arnt Wenaas, Svein Ellingsen og Arne Torvik, 24–38. Oslo: Aschehoug, 1981.
- Cullmann, Oscar. *Heil als Geschichte: Heilsgeschichtliche Existenz im Neuen Testament*. Tübingen: Mohr, 1965.
- Eidner, Odd Jarle. «'Det skjulte nærvær': En analyse av Svein Ellingsens salmesyn og salmediktning med særlig henblikk på gudsbilde og menneskesyn». Spesialavhandling, Det teologiske Menighetsfakultet, 1985.
- Ekström, Alva. «Inget är skapat utanför: Teologi och kontext i Anders Frostensons författarskap». Doktorsavhandling, Karlstads universitet, 2006.
- Ellingsen, Svein. *En bønn er gjemt i hjerteslagets rytme: Salmer gjennom femti år*. Oslo: Verbum, 2009.
- Ellingsen, Svein. «Underveis mot et salmespråk: Hvorfor og hvordan skrive salmer i dag». I *Theologia practica et musica sacra: Festskrift til professor Karl-Johan Hansson inför avskedet från professuren i praktisk teologi den 28. februari 2003*, redigert av Gustav Björkstrand, Sixten Ekstrand, Siv Lundström og Karl-Johan Hansson. Skrifter i praktisk teologi vid Åbo akademi, 188–201. Åbo: Åbo Akademi, 2003.
- Ellingsen, Svein. *Skjult som vind i treets krone: Studiehefte til seks salmer i Norsk salmebok*. Oslo: Verbum, 1990.
- Hansen, Karstein M. «Skapelsestankens livsforståelse i Svein Ellingsens salmediktning». I *Salmespråk – kunst og kommunikasjon: Svein Ellingsen-seminar på Norges musikkhøgskole*, 73–82. Oslo: Verbum, 1992.
- Hauge, Tormod. «Jeg vil låne ord til menneskene: Kristendomssyn og poetisk form i Svein Ellingsen si diktning». Hovedoppgave i kristendomskunnskap, Det teologiske Menighetsfakultet, 1986.
- Hegstad, Harald. *Den virkelige kirke: Bidrag til ekklesiologien*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag, 2009.
- Hegstad, Harald. *Gud, verden og håpet: Innføring i kristen dogmatikk*. Oslo: Luther, 2015.

- Kvalbein, Hans. «Guds rike og de fattige: Noen bibelske grunnmotiver i Svein Ellingsens salmer». *Luthersk Kirketidende* 154, nr. 17 (2019): 386–390.
- Kvalbein, Hans. *Jesus: Hva ville han? Hvem var han? En innføring i de tre første evangelienes budskap*. Oslo: Luther, 2008.
- Kümmel, Werner Georg. *Verheissung und Erfüllung: Untersuchungen zur eschatologischen Verkündigung Jesu*. Zürich: Zwingli-Verlag, 1956.
- Leivestad, Ragnar. «Svein Ellingsens salmer». *Kirke og Kultur* 84 (1979): 280–286.
- Løgstrup, K.E. *Den etiske fordring*. København: Gyldendal, 1956.
- Moltmann, Jürgen. *Gott in der Schöpfung: Ökologische Schöpfungslehre*. Systematische Beiträge zur Theologie. München: Kaiser, 1985.
- Moltmann, Jürgen. *Theologie der Hoffnung: Untersuchungen zur Begründung und zu den Konsequenzen einer christlichen Eschatologie*. München: Kaiser, 1964.
- Norsk salmebok 2013: For kirke og hjem = for kyrkje og heim*. Stavanger: Eide, 2013.
- Nytt norsk salmeleksikon*, bd. 1–4. Trondheim/Bergen: Tapir akademisk forlag / Fagbokforlaget, 2011–2018.
- Pannenberg, Wolfhart, red. *Offenbarung als Geschichte*. 3. oppl. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1965.
- Prenter, Regim. *Skabelse og genløsning: Dogmatik*. 7. oppl. København: Gads forlag, 1979.
- Raen, Guttorm. «Svein Ellingsen – den moderne kirkelighetens salmedikter». *Fast Grunn* 43, nr. 6 (1990): 329–335.
- Schumacher, Jan. «Svein Ellingsen og ‘Det skjulte nærvær’». I *Salmespråk – kunst og kommunikasjon: Svein Ellingsen-seminar på Norges musikkhøgskole*, 59–66. Oslo: Verbum, 1992.
- Sjaastad, Egil. «Forsoningen i Lina Sandells sanger». *Tidsskrift for praktisk teologi* 34, nr. 2 (2017): 50–61.
- Skeie, Eyvind. *Svein Ellingsen: En livsfortelling*. Oslo: Verbum, 2009.
- Thunberg, Lars. «Psalm och teologi». I *Hymnologi idag: Hymnologisk forskning og aktuelt salmearbeide i Norden; Material från en nordisk konferens i samverkan med St. Olav-Stiftelsen i Trondheim den 3–6 juni 1982*. Nordisk ekumenisk skriftserie. Sigtuna: Nordiska ekumeniska institutet, 1983.
- Torvik, Arne. «Svein Ellingsens salmediktning». *Kirke og Kultur* 102 (1997): 63–76.
- Westhelle, Vitor. «Luther's *Theologia crucis*». I *The Oxford Handbook of Martin Luther's Theology*, redigert av Robert Kolb, Irene Dingel og L'Ubomír Batka, 156–167. Oxford: Oxford University Press, 2014.
- Wigorts Yngvesson, Susanne. *All din nåd är öppen famn: Psalmernas sjungna teologier*. Stockholm: Verbum, 2019.
- Wingren, Gustaf. *Credo: Den kristna tros- och livsåskådningen*. Lund: Gleerup, 1974.
- Wingren, Gustaf. *Luthers lära om kallelsen: Akademisk avhandling*. Lund: Gleerup, 1942.
- Wingren, Gustaf. *Skapelsen och lagen*. Lund: Gleerup, 1958.

Noter

¹ Artikkelen bygger på et foredrag holdt ved et seminar på MF vitenskapelig høyskole 11. oktober 2019 i anledning Svein Ellingsens 90-års dåpsdag 13. oktober 2019.

² Se f.eks. Torvik, «Svein Ellingsens salmediktning»; Skeie, *Svein Ellingsen*, 87–98. Dette er også et perspektiv Ellingsen selv er opptatt av når han skal beskrive sitt forfatterskap, se f.eks. Ellingsen, «Underveis mot et salmespråk».

³ Lars Thunberg påpeker at salmens karakter av poesi må beskyttes mot «læremessig klåfingrethet» fra kirkelig hold. Salmen er ikke dogmatikk på vers, men poesi, samtidig som dens innhold ikke skal stride mot læren. Se Thunberg, «Psalm och teologi»; jf. også Hauge, «Jeg vil låne ord til menneskene», 16–20.

⁴ I nyere hymnologiske arbeider finner vi mange eksempler på analyser av salmers teologi, uten at muligheten for å gjøre dette problematiseres, se f.eks. Wigorts Yngvesson, *All din nåd är öppen famn*; Ekström, «Inget är skapat utanför»; Sjaastad, «Forsoningen i Lina Sandells sanger».

⁵ Lengst i denne retning gikk Ragnar Leivestad i en artikkel der han gjør et poeng ut av at Ellingsen ikke er teolog, men «representerer den enkle mann i kirkebenken», og hevder hans salmer er vakre, men har liten teologisk dybde. Se Leivestad, «Svein Ellingsens salmer», 281. Til imøtegåelse av slik kritikk, se Eidner, «'Det skjulte nærvær'», 13–17.

⁶ Analyser av teologien i Ellingsens salmediktning er tidligere gitt blant annet av Bøckman, «Dåp og nattverd i Det skjulte nærvær»; Eidner, «'Det skjulte nærvær'»; Hauge, «Jeg vil låne ord til menneskene»; Raen, «Svein Ellingsen»; Schumacher, «Svein Ellingsen og 'Det skjulte nærvær'»; Hansen, «Skapelsestankens livsforståelse i Svein Ellingsens salmediktning». En uovertruffen kilde til både formmessige og innholdsmessige sider ved Ellingsens salmer finnes i *Nytt norsk salmeleksikon*, bd. 1–4.

⁷ Se f.eks. Wingren, *Luthers lære om kallelisen; Skapelsen och lagen og Credo*.

⁸ Hans hovedverk er dogmatikken *Skabelse og genløsning*. Ellingsen forteller om en av hans salmer at den ble avsluttet etter at han hadde hørt Regin Prenter holde et foredrag. Se Ellingsen, *Skjult som vind i treets krone*, 55.

⁹ Hans mest kjente verk er *Den etiske fordring*. Inspirasjonen fra Løgstrup er ikke minst tydelig i salmen «Vi har hverandres liv i våre hender» (*En bønn*, 64), der til og med begrepet «fordring» brukes.

¹⁰ Skeie, *Svein Ellingsen*, 107–115. Ellingsen forteller selv at to av hans salmer ble avsluttet etter at han hadde lest en bok av Wingren: «Like i forveien hadde jeg lest Gustaf Wingrens bok *Credo*. Få bøker har betydd så mye for meg som den. Inntrykk fra denne boken skinner nok igjennom i de av mine salmer som er datert 1976 og følgende år.» Ellingsen, *Skjult som vind i treets krone*, 31.

¹¹ Torvik, «Svein Ellingsens salmediktning».

¹² Bøckman, «Dåp og nattverd i Det skjulte nærvær».

¹³ Eidner, «'Det skjulte nærvær'».

¹⁴ Schumacher, «Svein Ellingsen og 'Det skjulte nærvær'».

¹⁵ Hansen, «Skapelsestankens livsforståelse i Svein Ellingsens salmediktning».

¹⁶ Eskatologi betyr direkte oversatt «læren om de siste ting», og omhandler gjerne de sider ved den kristne tro som handler om fremtiden og håpet – gjerne med tilknytning til emner som Jesu gjenkomst, dommen og det evige liv. Ved siden av en slik futurisk eskatologi taler man gjerne om en presentisk eskatologi, om at den fremtidige frelse er foregrepet allerede her og nå. Som vi skal se, preges eskatologien hos Ellingsen av både futuriske og presentiske perspektiver.

¹⁷ Ellingsen, *En bønn er gjemt i hjerteslagets rytme*.

¹⁸ *Norsk salmebok 2013*. Jeg har sett bort fra salmer der Ellingsen primært fremstår som oversetter. I noen tilfeller er det imidlertid snakk om forholdsvis frie gjendiktninger, der man må regne med at det er Ellingsens egen stemme som i større grad kommer til orde.

¹⁹ Moltmann, *Theologie der Hoffnung*. Et lignende tankemønster finner en også hos andre teologer på denne tiden, f.eks. hos Wolfhart Pannenberg, som forstår Jesu oppstandelse som en eskatologisk begivenhet som foregriper Guds handling ved historiens ende. Se Pannenberg, *Offenbarung als Geschichte*.

²⁰ Viktige bidrag var i denne sammenheng Cullmann, *Heil als Geschichte*; Kümmel, *Verheissung und Erfüllung*. Jf. Kvalbein, *Jesus*, 80. Om Ellingsens bruk av gudsríkemotivet, se Kvalbein, «Guds rike og de fattige».

²¹ På den annen side er heller ikke Moltmanns håpsteologi fremmed for skapelsesteologiske perspektiver, snarere tvert imot. Dette kommer f.eks. til uttrykk i hans bok om skapelsesteologi, Moltmann, *Gott in der Schöpfung*.

²² Ellingsen, «Underveis mot et salmespråk», 200.

²³ Sammenhengen mellom Ånden og Guds rikes komme, og Den hellige ånds nyskapende gjerning, er temaet i salmen «Du gode Hellig Ånd fornyer alt» (*En bønn*, 26).

²⁴ Hegstad, *Den virkelige kirke*, 29–32.

²⁵ Westhelle, «Luther's *Theologia crucis*».

²⁶ Jesu kors som veien til liv gjennom død er tema også i salmen «Fremdeles blør den kjærlighet» (N13 142).

²⁷ *En bønn*, 72.

²⁸ Jf. salmen «Midt i vår angstfylte verden» (*En bønn*, 86).

²⁹ Hegstad, *Gud, verden og håpet*, 197–199.

³⁰ Dette er også viktige motiver i salmene «O Herre, lytt til ropet», «Alt liv er kalt frem på ditt skapende bud», «Stans oss på vår vei mot stupet» og «Vekk oss, Herre, du vår Skaper» (*En bønn*, 65, 66, 67 og 165).

³¹ Den mest kjente salmen med dette motivet er trolig «Vi rekker våre hender frem» (N13 678).

³² Jesu frelsende nærvær i nattverden er tema også i «Vår lovsang skal møte deg, Kristus» (N13 614).

³³ Jf. N13 212, v. 2: «I ham vi har vårt håp / når livet legges øde. / Med ham, i dødens dåp, / vi oppstår fra de døde.» Sammenhengen mellom Jesu oppstandelse og vår egen er også uttrykt i påskesalmen «Nå strømmet lyset inn i våre hjerter» (*En bønn*, 166). At Kristus forener både fortid, nåtid og fremtid, uttrykkes blant annet slik: «Ja, fortid, nåtid, fremtid, alt er hans, / og fra vår fremtid kommer Kristus til oss» (v. 5).

³⁴ Gleden er temaet også i «En bønn er gjemt i hjerteslagets rytme» (N13 677). Dåpen som tegn er tematisert i salmen ved dåp av voksne «Du kommer til oss, Herre» (*En bønn*, 159): «Vi ser ditt tegn i verden, / ditt tegn i vann og ord! / Vår dåpsdag blir et feste / for troen her på jord» (v. 2).

³⁵ Althaus, *The Theology of Martin Luther*, 410–417. Tanken om døden som søvn uttrykkes også i salmen «Her skal vi en gang hvile» (*En bønn*, 36): «Du som lot Kristus oppstå, / du er vårt liv i døden, / og vi skal få sove jordens søvn / i lys fra den tredje dag» (v. 2).

³⁶ Jf. også N13 870, v. 3: «Snart går vi ut av tiden, / og våre navn blir glemt, / men, Gud, i din erindring / er vi for evig gjemt. / Det liv som blir til intet, / er i din skaperhånd. / I trygghet overgir vi / til deg, o Gud, vår ånd.»

Summary

Svein Ellingsen is the most prominent Norwegian hymn writer in our time. The present article analyzes the theology of his hymns in the hymnbook of the Church of Norway. Theologically, the hymns reflect the eschatological turn in systematic theology from the 1960s. Rather than anchoring the Christian hope in a transcendent heaven, this turn means an orientation towards the future, to the coming Kingdom of God. Through Jesus, the presence of the Kingdom is already now present in the world, even if it is not yet fully realized. The hidden presence of the coming Kingdom is an essential motive in Ellingsen's hymns, and the article shows that his motive is combined with a strong sacramental theology and a strong theology of creation.

Key words

Svein Ellingsen, hymns, Kingdom of God, sacraments, theology of creation